

Stichting Pensioenfonds Forbo

Jaarverslag 2012

Inhoudsopgave

1	Profiel	1
1.1	Voorwoord	1
1.2	Algemeen	2
1.3	Doel en missie	2
1.4	Organisatie	3
1.5	Kerncijfers	7
2	Bestuursverslag	8
2.1	Bestuurlijke beschouwing	8
2.2	Pensioenbeleid	10
2.3	Beleggingsbeleid	13
2.4	Financieel beleid	17
2.5	Herstelplan	22
2.6	Pension Fund Governance	22
2.7	Risicomanagement	24
2.8	Vooruitblik	27
3	Balans per 31 december 2012	28
4	Staat van baten en lasten over 2012	29
5	Kasstroomoverzicht over 2012	30
6	Toelichting behorende tot de jaarrekening	31
7	Overige gegevens	56

1 Profiel

1.1 Voorwoord

Zoals in het jaarverslag van 2011 aangegeven, had Pensioenfonds Forbo te maken met een aantal (structurele) problemen. De dekkingsgraad was eind 2011 zodanig laag, dat het bestuur een voorgenomen korting van de pensioenrechten moest aankondigen. Daarnaast bleek dat het door de sociale partners afgesproken maximum aan pensioenpremies, onvoldoende was om de pensioenopbouw te financieren.

Bovenstaande problemen heeft het bestuur voortvarend opgepakt. Zo heeft zij de sociale partners niet alleen geïnformeerd over de oorzaak van de problemen, maar ook heeft zij hen ondersteund tijdens het onderhandelingsproces. De communicatiecommissie heeft de actieve deelnemers uitleg gegeven over de problemen en het voorstel om dit op te lossen. Deze sessies zijn bovengemiddeld bezocht. In totaal hebben ruim 500 medewerkers (meer dan 50% van de doelgroep) deze sessies bijgewoond.

Dit is niet zonder resultaat gebleken. Sociale partners hebben een akkoord bereikt over de inhoud voor een nieuwe pensioenregeling vanaf 1 januari 2013. Onderdeel van dit akkoord is dat de werkgever een eenmalige storting van EUR 11 miljoen heeft gedaan en dat er een bedrag van EUR 4 miljoen is betaald om mogelijke toekomstige premietekorten op te vangen. Deze EUR 4 miljoen is in een bestemmingsfonds opgenomen. Daarnaast is er een aanvullend bedrag gestort om een deel van het premietekort over 2011 en 2012 aan te vullen.

De dekkingsgraad is uiteindelijk geëindigd op 101,7%. Dit is nog altijd minder dan de minimum vereiste dekkingsgraad (104,1%), maar inmiddels wel boven het "kritieke pad". Dit houdt in dat de voorgenomen korting van pensioenrechten van 4,4% niet doorgevoerd hoeft te worden.

Naast de pensioenregeling, heeft het bestuur ook veel tijd en aandacht besteed aan de volgende onderwerpen: Crisisplan, Asset & Liability Management Studie, Deskundigheid en Beleggingsplan 2013.

In verband met de verkoop van Forbo Adhesives Netherlands B.V. begin 2012, heeft het bestuur besloten om de uitvoeringsovereenkomst met deze sponsor per 1 januari 2013 te beëindigen. Omdat de Forbo Group besloten heeft om Forbo Eurocol B.V. niet te verkopen, hoefde het bestuur met betrekking tot deze sponsor geen verdere actie te ondernemen.

Het jaar 2013 zal in het teken staan van implementatie van de nieuwe pensioenregeling. In een aantal communicatiesessies worden deelnemers (zowel actieven als gepensioneerden) op de hoogte gebracht van de huidige financiële situatie en wat de nieuwe regeling precies inhoudt. Tevens zal het bestuur zich gaan verdiepen in de aankomende wetgeving. Tot slot staat in 2013 ook visitatie op de agenda door een nog te benoemen visitatiecommissie.

1.2 Algemeen

Stichting Pensioenfonds Forbo, statutair gevestigd te Zaanstad is opgericht op 31 december 1964. De laatste statutenwijziging was op 29 april 2011. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41231178.

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij koepelorganisatie Pensioenfederatie.

1.3 Doel en missie

Het fonds heeft tot doel uitvoering te geven aan de pensioenreglementen, zoals deze gelden voor de aangesloten ondernemingen Forbo Flooring B.V., Forbo-Novilon B.V. en Forbo Eurocol B.V. Hiertoe wordt voor deze aangesloten werkgevers, deelnemers en gewezen deelnemers vermogen belegd. Per 1 januari 2013 is de overeenkomst met Forbo Adhesives Netherlands B.V. beëindigd.

1.3.1 Integere bedrijfsvoering

Het beleid van het fonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- Adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en risicobeheersing.
- Analyse en beheersing van integriteitsrisico's.
- Voorkomen van belangenverstremming.
- Duurzame beheersing van (financiële) risico's.
- Eenmaal per drie jaar het uitvoeren van een continuïteitanalyse.

1.4 Organisatie

De samenstelling van het bestuur is als volgt:

Naam	Functie	Vertegenwoor- diging	Lid sinds	Einde Zittingsduur
H.H. Sieben	Voorzitter/ Penningmeester	Werkgever	1 mei 2007	Onbepaald
D. Uitvlugt- Manné	Secretaris	Werkgever	7 februari 2012	Onbepaald
M.A. Bults	Lid	Werkgever	1 maart 2009	Onbepaald
Vacature	Lid	Werkgever		
G.B.J. Soppe	Lid	Werknemer	26 maart 2002	26 maart 2014
A.J. Verbakel	Lid	Gepensioneerden	6 december 2011	6 december 2014
G.J.F. Mol	Lid	Werknemer	18 april 2003	18 april 2015
A.D. Keetlaer	Lid	Werknemer	1 januari 2007	1 januari 2016

In 2012 liep de zittingstermijn van de heer G.J.F Mol af en per 1 januari 2013 liep de zittingstermijn van de heer A.D. Keetlaer af. Beiden hebben aangegeven zich opnieuw beschikbaar te stellen voor een volgende termijn. Binnen de kiesgroep werknemers hebben zich geen nieuwe kandidaten gemeld. De bestuurslidmaatschappen van de heer Mol en de heer Keetlaer zijn daarom dan ook met een volgende periode van 3 jaar verlengd.

In de loop van 2012 heeft de heer Leferink aangegeven zijn bestuurslidmaatschap te willen beëindigen. Het bestuur dankt de heer Leferink voor zijn inzet en betrokkenheid. De werkgever Forbo-Novilon B.V. heeft het bestuur geïnformeerd mevrouw M. Koning voor te dragen als opvolger van de heer Leferink. Mevrouw Koning heeft inmiddels de benodigde opleidingen gevolgd om voldoende basiskennis te verkrijgen voor het bestuurslidmaatschap. Inmiddels is de procedure tot aanmelding bij DNB gestart.

Het bestuur van het fonds heeft de dagelijkse uitvoering van een aantal werkzaamheden uitbesteed aan meerdere uitvoeringsorganisaties. Deze werkzaamheden betreffen vermogensbeheer en pensioenadministratie. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbesteede taken.

1.4.1 Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het fonds wordt gevormd door de voorzitter/penningmeester, voorzitter van de beleggingscommissie en twee overige bestuursleden. Alle operationele besluiten worden voorgelegd aan ten minste één medebestuurslid. Het bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het fonds, overeenkomstig de vastlegging in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

1.4.2 Beleggingscommissie

Na de overdracht van het vermogensbeheer naar een externe partij heeft het bestuur een beleggingscommissie opgericht met als mandaat het monitoren van de vermogensbeheerder, het voeren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark en het beleggingsjaarplan en het jaarlijks opstellen van een beleggingsplan.

De commissie is samengesteld uit leden van het bestuur met een stemverhouding conform het bestuursreglement. De beleggingscommissie heeft de vrijheid zich te laten adviseren door externe deskundigen, niet zijnde bestuursleden; deze hebben geen stemrecht.

1.4.3 Communicatiecommissie

De communicatiecommissie bestaat uit een delegatie van het bestuur en is als zodanig paritair samengesteld. De communicatiecommissie heeft de vrijheid om zich te laten adviseren door deskundigen, niet zijnde bestuursleden. Adviserende activiteiten die leiden tot budgettaire uitgaven groter dan EUR 10.000 dienen door het bestuur te worden goedgekeurd. De communicatiecommissie is belast met de voorbereiding en advisering van het beleid met betrekking tot de communicatie en stelt daartoe jaarlijks een communicatieplan op, dat ter goedkeuring wordt aangeboden aan het bestuur.

1.4.4 Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is op 6 december 2007 ingesteld. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 6 leden. In het verantwoordingsorgaan zijn de deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgever in gelijke aantallen vertegenwoordigd.

De belangrijkste taken zijn te oordelen over het handelen van het bestuur, het door het bestuur uitgevoerde beleid alsmede over de beleidskeuzes van het bestuur voor de toekomst.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan het recht advies uit te brengen over:

- Het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- Het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- De vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht;
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- Het waarborgen van interne beheersing.

Voor het verslag over 2012 van het verantwoordingsorgaan wordt verwezen naar paragraaf 7.

1.4.5 Intern toezicht

Het bestuur draagt zorg voor de organisatie van een transparant intern toezicht met betrekking tot het functioneren van (het bestuur van) het pensioenfonds. Een door het bestuur bij schriftelijk besluit aan te stellen visitatiecommissie is belast met de uitvoering van het intern toezicht.

De visitatiecommissie beoordeelt en rapporteert minimaal één keer per drie jaar vóór een door het bestuur aan te geven tijdstip schriftelijk aan het bestuur ten aanzien van:

- a. de beleids- en bestuursprocedures en processen en de checks en balances van het pensioenfonds;
- b. de wijze waarop het pensioenfonds wordt aangestuurd;
- c. de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

In 2010 heeft Het Vak-VC Pensioenfonds Forbo gevisiteerd. De visitatiecommissie bestond uit drie leden, welke door het bestuur geselecteerd zijn op basis van hun ervaring en expertise. Door middel van deze selectie werd gewaarborgd dat voldoende expertise van alle onderwerpen in de visitatiecommissie aanwezig was.

De commissie heeft vooraf documenten opgevraagd en bestudeerd. Vervolgens heeft zij met het voltallige bestuur gesproken alsmede met een delegatie van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan. Van deze bijeenkomsten heeft de commissie een rapport gemaakt, welke zij besproken heeft met eveneens het voltallige bestuur. Vervolgens is het rapport definitief gemaakt. In haar verslag heeft de commissie een aantal opmerkingen gemaakt, welke door het bestuur zijn overgenomen en zijn afgehandeld. In 2013 zal Pensioenfonds Forbo opnieuw een visitatiecommissie aanstellen.

1.4.6 Deelnemersraad

De deelnemersraad is samengesteld uit deelnemers en gepensioneerden en vergadert minimaal tweemaal per jaar samen met het bestuur. Bij belangrijke wijzigingen, zoals omschreven in de ABTN en het reglement van de deelnemersraad, vraagt het bestuur advies aan de deelnemersraad.

De deelnemersraad publiceert separaat een jaarverslag. Dit is te downloaden via de website van Stichting Pensioenfonds Forbo.

1.4.7 Uitvoeringsorganisatie

AZL N.V. is de uitvoeringsorganisatie voor wat betreft de werkzaamheden op het gebied van pensioenadministratie. MN is als fiduciair vermogensbeheerder aangesteld. Beide uitvoeringsorganisaties verstrekken zowel Service Level Agreement rapportages als ISAE 3402-rapportages. In 2008 is de overeenkomst met AZL N.V. verlengd voor opnieuw een periode van 5 jaar (eindigend derhalve op 31 december 2013). De overeenkomst met MN is aangegaan voor onbepaalde tijd.

De overeenkomst met MN is opzegbaar per einde van een kwartaal, met een opzegtermijn van 3 maanden voor het fonds en 12 maanden voor MN. Gedurende 2012 hebben MN en het bestuur overlegd over actualisatie van de Fiduciair Beheersovereenkomst (FBO).

1.4.8 Compliance officer

Naar aanleiding van een opmerking door de visitatiecommissie in 2010, is besloten om een Compliance officer buiten de kring van het bestuur te benoemen. De heer Dirkx (directeur HRM bij Forbo Flooring B.V.) is bereid gevonden om deze rol op zich te nemen en bekleedt deze functie sinds 2011 voor Pensioenfonds Forbo.

1.4.9 Externe ondersteuning

Het fonds wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuariaat en risicobeheersing op lange termijn, door de externe adviserende actuaris en een gespecialiseerde ALM-adviseur. Daarnaast maakt het fonds gebruik van andere partijen, afhankelijk van het onderwerp.

1.5 Kerncijfers

	2012	2011	2010	2009	2008
Aantal werkgevers	4	4	4	4	4
Aantal verzekerden					
Deelnemers	1.062	1.077	1.059	1.065	1.093
Gewezen deelnemers	604	564	563	602	565
Pensioengerechtigden	864	853	827	799	826
	2.530	2.494	2.449	2.466	2.484
Reglementvariabelen (in %)					
Indexatie inactieven per 1 januari	-	-	0,2	-	1,5
<i>Niet gegeven indexatie</i>	2,3	1,4	0,2	2,5	
Pensioenuitvoering (EUR 1 mln)					
Feitelijke premie	21,4	8,3	7,8	9,1	7,6
Kostendeekkende premie	11,2	9,5	7,9	10,5	6,8
Pensioenuitvoeringskosten	0,5	0,4	0,5	0,4	0,3
Uitkeringen	7,3	7,3	7,1	6,9	6,5
Vermogenssituatie en solvabiliteit (EUR 1 mln)					
Pensioenvermogen (exclusief bestemmingsfonds)	279	233	212	201	177
Pensioenverplichtingen	275	249	212	184	183
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	102	93	100	109	97
Vereiste dekkingsgraad (in %)	112	112	115	116	117
Beleggingen (EUR 1 mln)					
Aandelen	65	56	54	48	39
Vastrentende waarden	207	163	148	142	124
Derivaten	7	10	-	-	-
Beleggingsperformance (in %)					
Beleggingsrendement	13,6	9,8	5,3	11,6	-14,1

2 Bestuursverslag

2.1 Bestuurlijke beschouwing

Divergentie economie en financiële markten

Kenmerkend voor 2012 was de scheiding tussen de ontwikkelingen in de reële economie enerzijds en op de financiële markten anderzijds.

Met een reële groei van 2,2% was 2012 voor de wereldwijde economie het zwakste jaar sinds de recessie van 2009. De groei was beduidend lager dan in 2010 (4,3%) en 2011 (2,7%), en ook significant lager dan het gemiddelde van 3,2% in het decennium voor de kredietcrisis. De economie van de EMU zakte in 2012 weg in een recessie en de groei in China nam af van meer dan 10% naar een driejarig dieptepunt van circa 7,5%. Ook de Amerikaanse economie groeide met circa 2% gematigd.

Het beeld was aanzienlijk positiever op de financiële markten. Er was opnieuw sprake van veel onrust, met name in de eerste helft van het jaar. Per saldo presteerden echter praktisch alle activamarkten goed en daalde de risicoaversie zelfs bijna naar niveaus van voor de crisis. Zo steeg de MSCI All Country World aandelenindex in 2012 met 13,4%. Als teken van afnemende angst voor calamiteiten in de Europese Monetaire Unie (EMU), daalde de rente op Italiaanse 10-jarige obligaties per saldo van circa 6,9% naar circa 4,5% en de Spaanse 10-jaars rente van 5,4% naar 5,25%. Verwacht zou kunnen worden dat afnemende 'EMU-angst' tot een verminderde vraag naar veilige havens zou leiden, maar ook de rente op 10-jarige staatsobligaties van de kernlanden in de EMU, de Verenigde Staten (VS) en het Verenigd Koninkrijk (VK) daalde per saldo, zodat deze obligaties eveneens positieve rendementen lieten zien. De Europese swaprentes ten slotte daalden eveneens.

Draghi

Wat lag ten grondslag aan deze afwijkende routes van economie en financiële markten? Kort samengevat: centrale banken. Wat dit betreft vond op 25 juli het 'definiërende moment' van 2012 plaats. Nadat de hooggespannen verwachtingen voor de eurotop van eind juni – wederom – niet werden ingelost, versnelde de stijging van de perifere rentes richting de hoogtepunten van eind 2011. Hierdoor was de Europese Centrale Bank (ECB), gedwongen om in te grijpen. Op 25 juli beloofde de president van de ECB, Mario Draghi, in Londen ten overstaan van beleggers dat "de ECB er alles aan zal doen wat nodig is om de euro overeind te houden. Geloof me, het zal genoeg zijn". Gedurende de weken daarna werden de details van deze belofte prijsgegeven. Zo kondigde de ECB aan ongelimiteerd staatsobligaties van perifere lidstaten met een looptijd van één tot drie jaar

te zullen opkopen, wanneer nodig. Wel werd hier als voorwaarde aan verbonden dat landen eerst een officieel beroep moeten doen op een steunprogramma van het noodfonds ESM. Daarmee waarborgt de ECB dat de steun gepaard gaat met een strenge bezuinigings- en hervormingsagenda. Kort daarna kondigde in de VS de Federal Reserve aan iedere maand voor USD 40 miljard hypotheekgerelateerde obligaties op te zullen kopen, bovenop USD 40 miljard aan langlopende staatsobligaties. De Fed ging zelfs zover te verklaren hier niet mee te zullen stoppen totdat de werkloosheid naar een 'acceptabel' niveau is gedaald. Dit ingrijpen van centrale banken had geen merkbaar positief effect op de economische groei. Wel heerst sinds de uitspraken van Mario Draghi relatieve rust op de financiële markten en hebben risicodragende beleggingen hun opwaartse trend hervat, ondanks enige volatiliteit vanwege zorgen ten aanzien van de naderende begrotingsafgrond in de VS.

Groei en inflatie blijven gematigd

Hoewel de wereldwijde economische cyclus waarschijnlijk rond de jaarwisseling uitbodemde, lijkt vooruitkijkend 2013 voor de wereldeconomie wederom een jaar te worden van gematigde groei en inflatie. Daarbij is het risico van weer (sterk) toenemende spanningen op de financiële markten nog niet verdwenen, aangezien de schuldproblemen in ontwikkelde landen nog niet zijn opgelost. Zo dient in de Amerikaanse politiek nog overeenstemming bereikt te worden over allerlei fiscale kwesties, waaronder verhoging van het schuldplafond eind februari. Ook zal nog moeten blijken of de aangekondigde maatregelen van de ECB beleggers blijven overtuigen dat de EMU intact zal blijven. Analisten verwachten hoe dan ook niet dat 2013 een makkelijke herhaling brengt van de sterke rendementen die financiële markten in 2012 lieten zien, een mening die door MN gedeeld wordt. Voor veel beleggingen is de waardering inmiddels minder gunstig dan bij de start van 2012. Het MN-basisscenario 'doormodderen' blijft daarom leidend in het beleggingsbeleid.

2.1.1 Jaar 2012 in vogelvlucht

In 2012 heeft het bestuur zeven maal vergaderd, waarbij vier maal de deelnemersraad en verantwoordingsorgaan. Vanzelfsprekend heeft het bestuur diverse keren overlegd over status en inhoud van de nieuwe pensioenregeling. Daarnaast is er overlegd over de ALM studie en vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid en Beleggingsplan 2013.

In 2012 heeft het bestuur niet alleen vakinhoudelijke cursussen en trainingen gevolgd, ook heeft het bestuur een competentie-onderzoek laten doen. Doel hiervan is om vast te stellen welke competenties van bestuursleden nog verder ontwikkeld kunnen worden teneinde de

slagvaardigheid, daadkracht en kwaliteit van het bestuur verder te verbeteren.

2.1.2 Uitdagingen 2013

Het bestuur heeft inmiddels de reglementen aangepast aan de pensioenovereenkomst zoals sociale partners deze gesloten hebben. Ook de uitvoeringsovereenkomst is gewijzigd en inmiddels ondertekend door de sponsors. De implementatie van de nieuwe pensioenregeling in de administratie wordt dit jaar geëffectueerd.

Mede als gevolg van de afspraken tussen sociale partners, hoeft Pensioenfonds Forbo de voorgenomen korting van pensioenaanspraken niet door te voeren. Echter, de dekkingsgraad is in 2012 weliswaar sterk verbeterd, maar bevindt zich nog altijd onder de minimum vereiste dekkingsgraad. Het bestuur zal de ontwikkeling van de dekkingsgraad dus nauwlettend blijven monitoren.

Gelijktijdig zal het bestuur zich gaan verdiepen in de nieuwe wetgeving die (zoals nu bekend) per 1 januari 2015 van kracht gaat worden. Bestudeerd zal ondermeer worden wat het reële en het (nieuwe) nominale contract gaan inhouden en wat dit betekent voor de pensioenovereenkomst, het (strategische) beleggingsbeleid, het risicomangementbeleid en het communicatiebeleid. Tot slot zal in 2013 Pensioenfonds Forbo gevisiteerd worden door een visitatiecommissie.

2.2 Pensioenbeleid

Het fonds voert de volgende pensioenregelingen uit:

1. Pensioenreglement 1964
2. Pensioenreglement 1976/Basisreglement
3. Pensioenreglement 2006 (tot 1 januari 2013)
4. Pensioenreglement 2013 (vanaf 1 januari 2013)
5. Prepensioenreglement Forbo Flooring
6. Prepensioenreglement Forbo-Novilon
7. Pensioenspaarregeling Forbo Flooring

Het Pensioenreglement 1976/Basisreglement is van toepassing op deelnemers geboren voor 1 januari 1950. Hetzelfde is van toepassing voor de Prepensioenreglementen van Flooring/Novilon mits deelnemers werkzaam zijn bij een van beide vennootschappen.

De kenmerken van de Pensioenreglementen 2006 en 2013 zijn als volgt (karakterisering van de pensioenregeling overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet):

Pensioenreglement 2006	Forbo Flooring en Forbo-Novilon	Forbo Eurocol
Pensioensysteem	Eindloon vast salaris c.q. geïndexeerd middelbaar ploegentoeslag	Eindloon vast salaris
Pensioenleeftijd	65 jaar	65 jaar
Pensioengevend salaris	13,5 x maandsalaris	14,04 x maandsalaris (deelnemers-jaren tot 1 januari 2008: 12,96 x maandsalaris)
Franchise	EUR 13.093	EUR 13.093
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus franchise	Pensioengevend salaris minus franchise
Vakantietoeslag	Inbegrepen in pensioengevend salaris	Inbegrepen in pensioengevend salaris
Opbouwpercentage vast salaris	2,00% per jaar	2,00% per jaar
Opbouwpercentage ploegentoeslag	2,25% per jaar	N.v.t.
Nabestaandenpensioen	50% van het ouderdompensioen	50% van het ouderdompensioen
Eigen bijdrage	8,5% (Flooring) resp. 8,2% (Novilon) van pensioengrondslag	8,3% van pensioengrondslag
Maximum bijdrage werkgever	12% van som pensioengevende salarissen en ploegentoeslagen	12% van som pensioengevende salarissen

Pensioenreglement 2013	Forbo Flooring en Forbo-Novilon	Forbo Eurocol
Pensioensysteem	Voorwaardelijk middelbaar vast salaris c.q. voorwaardelijk middelbaar ploegentoeslag	Voorwaardelijk middelbaar vast salaris
Pensioenleeftijd	65 jaar	65 jaar
Pensioengevend salaris	13,5 x maandsalaris	14,04 x maandsalaris
Franchise	EUR 13.457	EUR 13.457
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus franchise	Pensioengevend salaris minus franchise
Vakantietoeslag	Inbegrepen in pensioengevend salaris	Inbegrepen in pensioengevend salaris
Opbouwpercentage vast salaris	1,85% per jaar	1,85% per jaar
Opbouwpercentage ploegentoeslag	1,85% per jaar	N.v.t.
Nabestaandenpensioen	70% van het ouderdompensioen	70% van het ouderdompensioen
Eigen bijdrage	10% van pensioengrondslag	10% van pensioengrondslag
Vaste bijdrage werkgever	14% van som pensioengevende salarissen en ploegentoeslagen	14% van som pensioengevende salarissen

2.2.1 Ontwikkeling pensioenpremie

Over 2012 bedroeg de benodigde premie bij volledige opbouw EUR 10,8 miljoen. De maximaal afgesproken premie uit de uitvoeringsovereenkomsten bedroeg echter EUR 7,5 miljoen. Er was dus sprake van een premietekort. Deze situatie kan net als in 2011 leiden tot een opbouw beperking van de actieve deelnemers over 2012. Deze situatie is gemeld bij de sponsors met het verzoek of sociale partners bereid zijn het premietekort aan te vullen. Onderdeel van het resultaat van de onderhandelingen is dat de werkgevers voor Forbo Flooring, Forbo-Novilon en Forbo Eurocol bereid zijn het tekort zodanig aan te vullen dat over 2011 (Flooring en Novilon) en 2012 een opbouw gerealiseerd wordt van 1,85%. Het tekort voor de deelnemers van Forbo Adhesives Nederland B.V. wordt niet aangevuld. De opbouw over 2012 voor deze medewerkers wordt dan ook zodanig teruggebracht dat de premie behorend bij deze verlaagde opbouw gelijk ligt aan het (maximale) premie.

2.2.2 Indexatiebeleid

Evenals in voorgaande perioden is er sprake van een voorwaardelijk indexatiebeleid. In 2012 heeft het bestuur besloten het indexatiebeleid per 1 januari 2013 te wijzigen van categorie D1 naar categorie B. Dit om het (nieuwe) beleid te laten overeenstemmen met de nieuwe pensioenregeling, waarvan de indexatie mede afhankelijk is van de beschikbare gelden in het premiedepot.

Het indexatiebeleid over 2012 van het fonds kan als volgt worden verwoord:

Het bestuur streeft ernaar de koopkracht van premievrije aanspraken en ingegane pensioenen te handhaven door het jaarlijks verlenen van een toeslag, indien en voor zover hiertoe voldoende middelen aanwezig zijn. Dit houdt in dat het bestuur slechts toeslagen kan verlenen zolang de gekweekte overrente op de voorziening pensioenverplichtingen dit toelaat conform categorie D1 uit de toeslagenmatrix. Er is geen recht op toekomstige indexatie. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het fonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige indexaties. In de premie is ook geen rekening gehouden met indexatie.

Het bestuur heeft in de vergadering van 11 december 2012 besloten geen indexatie toe te passen over de premievrije rechten en ingegane uitkeringen per 1 januari 2013. Dit conform het indexatiebeleid als verwoord in de ABTN van het fonds.

Het indexatiebeleid vanaf 1 januari 2013 conform categorie B kan als volgt worden verwoord:

Stichting Pensioenfonds Forbo behoudt een voorwaardelijk toeslagbeleid. Het fonds heeft geen uitgewerkt plan om de pensioenuitkering/opgebouwde pensioen jaarlijks te verhogen. Er is geen recht op toekomstige indexaties. Het bestuur besluit jaarlijks of een indexatie wordt verleend, rekening houdend met de financiële positie van het pensioenfonds.

2.3 Beleggingsbeleid

2.3.1 *Beleggingsbeleid*

Het beleggingsbeleid van het fonds is gebaseerd op de doelstelling om met de middelen enerzijds de nominale verplichtingen van het fonds zo goed mogelijk te kunnen nakomen en anderzijds extra rendement te behalen om de positie van het fonds te verbeteren en de indexatieambities te realiseren.

Op basis van de in 2012 afgeronde ALM studie zijn nieuwe inzichten verkregen hoe het variëren in de omvang en samenstelling van de matching portefeuille enerzijds en de return portefeuille anderzijds, het risicoprofiel van de portefeuille wijzigt en daarmee de kansen op onderdekking, indexaties, premietekorten etc. wijzigen. Het bestuur heeft op basis hiervan besloten om een aanzienlijk deel van de beleggingen te blijven inrichten volgens een matching portefeuille die vooral tot doel heeft de door DNB richtlijnen bepaalde marktwaardeverandering van de pensioenuitkeringen bij te houden. Wel zal deze portefeuille in omvang af gaan nemen, mede gelet op de rendementsbehoefte van het fonds en de magere vooruitzichten voor 'risicovrije' beleggingen. In deze matching portefeuille bevinden zich staatsleningen van zeer goede kwaliteit, degelijke bedrijfsleningen, onderhandse leningen en een aantal rente swaps. Belangrijkste oogmerk is de rentegevoeligheid van deze beleggingen gelijk te stellen aan die van de verplichtingen.

Het andere deel van de portefeuille wordt de return (of rendement) portefeuille genoemd. Deze bestaat uit meer risicovolle beleggingen, waarmee beoogd wordt op (langere) termijn een hoger rendement te behalen dan de waardeverandering van de nominale verplichtingen. Deze portefeuille bestaat voornamelijk uit aandelen en hoogrentende beleggingen. De omvang hiervan zal toenemen tot circa 45% van de totale portefeuille.

Meer gedetailleerd ziet de verdeling over de beleggingscategorieën er na deze besluitvorming op basis van de ALM-studie er als volgt uit:

Aandelen – volwassen markten	17%
Aandelen – opkomende markten	7%
Hoogrentend	21%
Totaal returnportefeuille	45%

Onderhandse leningen	11%
Investment grade credits	9%
Vastrentend staat en swaps	35%
Totaal matching portefeuille	55%

Ten behoeve van de beoordeling of bovenstaande verhouding past bij de geldende marktomstandigheden, wordt ook naar het balansrisico gekeken. Deze maatstaf (tracking error) geeft inzicht in de volatiliteit van de dekkingsgraad. Het fonds hanteert momenteel een richtlijn van 10,6% met een bandbreedte daaromheen.

Door de moeilijke economische omstandigheden en vooral de dalende swap rente is het de afgelopen jaren erg lastig geweest om de waarde van de beleggingen gelijke tred te laten houden met de stijgende pensioenverplichtingen. In paragraaf 2.3.3 en 2.3.4 wordt daar nader op ingegaan.

2.3.2 Assetmix

De ontwikkeling van de verdeling van de beleggingen over de beleggingscategorieën kan ultimo jaar als volgt worden weergegeven:

	2012 %	2011 %	2010 %	2009 %	2008 %
Zakelijke waarden	26	29	27	25	23
Vastrentende waarden	74	71	73	75	77
	100	100	100	100	100

De strategische beleggingsmix, realisatie en benchmarks kunnen als volgt worden samengevat:

	Strate- gische allocatie in 2012 %	Feitelijke allocatie %	31 dec. 2012 EUR 1 mln
Matching portefeuille			
Langlopende staatsobligaties	25	31	85
Inflatieobligaties	20	-	-
Onderhandse leningen	20	11	30
Overige	-	16	42
	65	58	157
Return portefeuille			
Hoogrentende bedrijfsobligaties	5	18	50
Aandelen – volwassen markten	25	17	47
Aandelen – opkomende markten	5	7	19
	35	42	116
Totaal	100	100	273

In de post overige zijn ondermeer begrepen deposito's, bankleningen en overige vorderingen en schulden.

2.3.3 Beleggingbeleid in 2012

Het beleggingsbeleid dat in 2011 werd gevoerd, werd begin 2012 op een aantal punten aangepast. Gelet op de erg lage reële rente, met name voor de minder lange looptijden, zijn de inflatie obligaties verkocht en deels omgezet in gewone staatsleningen. Verder is een portefeuille met degelijke bedrijfsleningen opgezet, waarbij het accent ligt op sectoren en bedrijven die zo min mogelijk samenhang met de financiële situatie van euro overheden hebben.

Binnen de rendementsportefeuille werd het belang in emerging markets verhoogd, met name door toevoeging van overheidsleningen. De risico/rendement verhouding van die categorie wordt als zeer aantrekkelijk gezien, gelet op de goede financiële positie die overheden in die regio's over het algemeen laten zien. Ook werd het belang in US High Yield licht opgehoogd. Gelet op de uitstekende performance, bij relatief lage volatiliteit, kan deze verschuiving in de portefeuille succesvol worden genoemd. Het kleine resterende belang in Griekse staatsleningen werd in het voorjaar van 2012 verkocht.

Aan het einde van het jaar, in het kader van het beleggingsplan 2013, is de uitbreiding van bedrijfsleningen ten koste van staatspapier verder doorgezet.

Begin 2012 werd met het oog op de eurocrisis de afdekking van de dollar teruggebracht tot 50%. Deze positie is het hele jaar aangehouden.

Het balansrisico meet de mate van beweeglijkheid van de verplichtingen versus de activa. Dit balansrisico is gedurende het gehele jaar vrij stabiel geweest met waarden tussen 9,8% en 10,8%.

2.3.4 Beleggingsresultaten in 2012

Het fonds behaalde in 2012 een rendement van 13,6%. Zowel de matching als de return portefeuille droegen bij aan dit resultaat. Binnen de matching portefeuille profiteerden de rente swaps en de Duitse en Nederlandse obligaties van de dalende rente. De onderhandse leningen portefeuille profiteerde bovendien aanzienlijk van de inkomende opslagen die voor (financiële) instellingen werden berekend. Uiteindelijk rendeerde de matching portefeuille 12,8%.

Binnen de return portefeuille werden op alle categorieën goede resultaten behaald. De hoogrentende beleggingen (US High Yield, Emerging Market Debt en Bank Loans) behaalden een gezamenlijk rendement van 15%. De aandelenportefeuille behaalde een rendement van 16,1%. Hierin is de licht negatieve invloed van de valuta afdekking van de US dollar (50%) en de Britse pond en de Japanse yen (100%) al verwerkt. De verminderde dollarafdekking had per saldo nauwelijks invloed op het resultaat.

Met name door de aankoopkosten van de bedrijfsleningen en EMD bleef het rendement van de beleggingen iets achter bij het rendement van de benchmark dat op 14% uitkwam.

2.3.5 Beleggingsbeleid 2013

Eind 2012 heeft het bestuur de inzichten van de ALM-studie gebruikt om het beleggingsbeleid te herijken. Hoewel de financiële positie een te risicovol beleggingsbeleid (in termen van Vereist Eigen Vermogen) niet toestaat, wil het bestuur de ruimte die er is om hogere rendementen na te streven zo goed mogelijk gebruiken. Daarmee wordt op termijn de kans op het verlenen van indexatie vergroot.

De matching portefeuille wordt daarom in omvang afgebouwd ten gunste van met name hoogrentende beleggingen in zowel de Verenigde Staten als Europa. Voorzichtigheid blijft echter geboden gelet op het fragiele economische herstel in de wereld, in het bijzonder in Europa.

Belangrijke randvoorwaarden om het risico in het beleggingsbeleid te blijven beheersen worden gevormd door de gedeeltelijke afdekking van het renterisico ten opzichte van de verplichtingen (een norm van ca. 68% op basis van de door DNB recent geïntroduceerde Ultimate Forward Rate rente) en het richtsnoer voor het balansrisico (huidige norm momenteel 10,6%).

2.4 Financieel beleid

2.4.1 Verloop dekkingsgraad

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar.

	Pensioen- vermogen EUR 1 mln	Technische voorzieningen EUR 1 mln	Dekkings- graad %
Stand per 1 januari 2012	233	249	93
Beleggingsopbrengsten	31	19	
Bijdragen	22	10	
Uitkeringen	-7	-7	
Overig	-	4	
Balans per 31 december 2012	279	275	102
Vereist eigen vermogen		33	
Vereist pensioenvermogen		307	

Deze opstelling is inclusief pensioensparen. Het aanwezige pensioenvermogen is lager dan het vereiste eigen pensioenvermogen. De gedaalde rente had een negatief effect op de dekkingsgraad. Hierbij moet worden opgemerkt dat DNB de te hanteren rentetermijnstructuur heeft aangepast. Dit had een positief effect op de dekkingsgraad.

Het saldo van baten en lasten over de afgelopen jaren kan op hoofdlijnen als volgt worden samengevat:

	2012	2011	2010	2009	2008
	EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Bijstorting	11	-	-	-	-
Extra bijdragen	4	-	-	-	-
Renteresultaat	27	17	8	17	-33
Wijziging marktrente	-15	-34	-17	9	-33
Ontwikkeling levensverwachting	-2	-	-9	-4	-2
Indexatie	-	-	-	-	-
Overige	-	1	1	1	-
	25	-16	-17	23	-68
Rekenrente ultimo	2,5%	2,8%	3,4%	3,9%	3,5%

De belangrijkste verklarende factoren voor het resultaat zijn de ontwikkeling van de rente, de beleggingsrendementen, de bijstorting van de werkgever (2012) en de ontwikkeling van de levensverwachting.

2.4.2 Actuariële paragraaf

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Premie- en kostenresultaat		
Premiebijdragen	11,1	8,3
Bijstorting	11,0	-
Extra bijdragen	4,0	-
Pensioenopbouw	-9,6	-7,6
Pensioenuitkeringen	-7,3	-7,3
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	7,2	7,3
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	0,1	0,1
Uitvoeringskosten	-0,5	-0,4
	16,0	0,4
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten	31,1	20,1
Rentetoevoeging	-3,8	-2,7
Wijziging marktrente	-15,3	-34,0
	12,0	-16,6
Overig resultaat		
Resultaat op sterfte	0,2	0,5
Dotatie ANW-hiaat pensioen	-1,1	-
Resultaat op overige mutaties	-2,3	-0,5
	-3,2	-
Totaal saldo van baten en lasten	24,8	-16,2

In principe is de premiebijdrage van de werkgever gemaximeerd tot 12% van het pensioengevend salaris. Vanaf 2013 betaalt de werkgever een vaste premie van 14% van het pensioengevend salaris.

Per saldo was het resultaat over het verslagjaar EUR 26,0 miljoen positief.

Gedurende 2012 heeft de werkgever een extra storting gedaan in het fonds van EUR 11 miljoen. Deze storting heeft in grote mate bijgedragen aan het positieve resultaat over het verslagjaar en de gestegen dekkingsgraad. Daarnaast heeft de werkgever een storting van EUR 4 miljoen gedaan ten behoeve van het premiedepot. Dit premiedepot zal, indien nodig, worden

aangewend ten behoeve van de pensioenopbouw van actieve deelnemers. Het premiedepot kan niet worden aangewend ter voorkoming van kortingen en is dus ook geen onderdeel van de dekkingsgraad. Voor deze bijdragen is een bestemmingsfonds gevormd.

Gedurende het jaar is een beleggingsresultaat behaald van 13,6%. Op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2011 werd een toevoeging van slechts 1,5% verondersteld. Per saldo heeft dit tot een positief resultaat geleid van EUR 27 miljoen. Ultimo verslagjaar is de rekenrente gewijzigd, deze wijziging heeft geleid tot een negatief resultaat van EUR 15 miljoen. Tevens zijn de gehanteerde overlevingstafels gewijzigd wat tot een last van EUR 2 miljoen heeft geleid.

2.4.2.1 Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

Het vereist eigen vermogen is hoger dan het aanwezig eigen vermogen. Er is sprake van een reservetekort.

Het minimaal vereist eigen vermogen is hoger dan het aanwezig eigen vermogen. Er is sprake van een dekkingstekort.

Het aanwezig eigen vermogen is positief. Er is geen sprake van onderdekking.

2.4.2.2 Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De financiële positie van Pensioenfonds Forbo is per 31 december 2012 slecht vanwege een dekkingstekort. Ultimo 2012 zijn er niet voldoende middelen in het fonds aanwezig om alle voorwaardelijke toeslagen te verrichten.

De externe actuaris concludeert dat de technische voorzieningen per 31 december 2012 als geheel op voldoende voorzichtige grondslagen zijn bepaald en dat de technische voorzieningen, als geheel bezien, een juist beeld geven van de omvang van de per 31 december 2012 op het pensioenfonds rustende pensioenverplichtingen en dat daarmee voldaan is aan artikel 126 PW.

Verder stelt de actuaris vast dat de met de huidige vermogenspositie van het fonds niet is voldaan aan de artikelen 131 en 132 PW.

2.4.3 Transparantie uitvoeringskosten

Het fonds hecht aan transparantie wat betreft de kosten van de regeling en de beleggingen.

De kosten pensioenuitvoering per deelnemer bedragen over 2012 circa EUR 294. Dit bedrag is exclusief werkgeverskosten, die niet zijn doorberekend aan het pensioenfonds.

Op basis van het rapport 'aanbeveling uitvoeringskosten' heeft onze vermogensbeheerder MN reeds een overzicht gemaakt van de uitvoeringskosten van de beleggingen. De uitkomsten (op hoofdniveau) staan in onderstaande tabel weergegeven.

Hoewel een structurele vergelijking met andere fondsen op dit moment niet voor handen is, meent het bestuur dat de kostenstructuur van de uitvoering mede gelet op de omvang van het fonds en de wijzigingen in het beleggingsbeleid, goed te verantwoorden is en zich op een laag en zeer aanvaardbaar niveau bevindt.

Kosten vermogensbeheer:

	2012	%	2011	%
Beheerkosten van de beleggingen	652.935	0,27%	487.669	0,23%
Kosten bewaarloon	39.101	0,02%	31.607	0,02%
Overige kosten	7.527	0,00%	-	-
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Kosten van vermogensbeheer	699.564	0,29%	519.276	0,25%
Transactiekosten	544.244	0,23%	312.366	0,15%
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Saldo per 31 december	1.243.808	0,52%	831.641	0,40%
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

* De kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten worden weergegeven in % van het gemiddeld belegd vermogen.

De toename van de transactiekosten wordt verklaard door de eenmalige instapkosten van een aantal (nieuwe) beleggingscategorieën. Dit betreft in totaal EUR 487.887.

2.5 Herstelplan

Per 31 december 2012 bedraagt de dekkingsgraad van Pensioenfonds Forbo 101,7% (2011: 93,5%).

Per 31 december 2012 voldoet het fonds niet aan de wettelijke normen met betrekking tot het vereist eigen vermogen en het minimaal vereist eigen vermogen.

Sinds maart 2009 is sprake van een door het bestuur van het pensioenfonds opgesteld herstelplan.

Zoals elk jaar heeft het fonds ook nu naar de stand per 31 december 2012 een evaluatie uitgevoerd.

Evaluatie herstelplan

Het herstel op 31 december 2012 ligt boven het kritieke pad om uiterlijk ultimo 2013 een dekkingsgraad van minimaal 104% te bereiken. Met inachtneming van de uitgangspunten qua kostendekkendheid van de premiebijdragen en de verwachte beleggingsresultaten heeft het bestuur vastgesteld dat het mogelijk is om de genoemde grens ultimo 2013 te halen zonder aanvullende maatregelen. In het herstelplan is al rekening gehouden met het nieuwe ALM beleid. DNB heeft de evaluatie van het herstelplan goedgekeurd.

2.6 Pension Fund Governance

Wettelijk is geregeld dat een pensioenfonds maatregelen dient te treffen die goed pensioenfondsbestuur waarborgen. Met de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 zijn de STAR-principes voor pension fund governance (PFG) verankerd in het wettelijk kader. Deze 32 principes betreffen de onderdelen zorgvuldig bestuur, transparantie, openheid en communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht.

Het beleid van een fonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- Adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en risicobeheersing.
- Analyse en beheersing van integriteitsrisico's.
- Voorkomen van belangenverstremming.
- Duurzame beheersing van (financiële) risico's.
- Eenmaal per drie jaar een continuïteitsanalyse.

Om het pensioenfonds adequaat te kunnen besturen, zal binnen het bestuur van Pensioenfonds Forbo voldoende deskundigheid aanwezig moeten zijn. Pensioenfonds Forbo onderscheidt in haar organisatie deskundigheidsclusters. Alle bestuursleden dienen een dusdanig kennisniveau van de materie te hebben om effectief tegenwicht (countervailing power) te kunnen bieden aan materiedeskundigen. Aan de commissieleden zijn extra vereisten vastgesteld betreffende deskundigheid.

Tevens zijn vereisten geformuleerd die alleen van toepassing zijn op het commissielid cq. de portefeuillehouder van een deskundigheidscluster. Commissieleden cq. portefeuillehouders dienen op gebied van hun cluster bijvoorbeeld in staat te zijn om een afgewogen oordeel te vormen, de situatie bij andere fondsen te kennen en consequenties voor Pensioenfonds Forbo in te schatten. In het deskundigheidsplan van het bestuur is aangegeven per deskundigheidscluster wat per commissie en dus commissielid het vereiste deskundigheidsniveau is. Daarnaast is per deskundigheidscluster aangegeven wie de twee portefeuillehouders zijn.

2.6.1 Countervailing power commissies

Pensioenfonds Forbo hanteert als beleid dat bij uitbesteding alleen gerenommeerde partijen hiervoor in aanmerking komen. Pensioenfonds Forbo zal alleen tot uitbesteding over gaan indien in dit kader aan alle voorwaarden voor een beheerste en integere bedrijfsvoering wordt voldaan. In dit kader heeft Pensioenfonds Forbo een gedegen selectietraject doorlopen, ondersteund door een onafhankelijke derde partij, om tot de huidige fiduciair manager te komen. Daarnaast heeft Pensioenfonds Forbo een beleggingscommissie die de fiduciair manager nauwgezet monitort, evalueert en bijstuurt indien nodig. Tevens wordt jaarlijks de ISAE 3402 rapportage van haar vermogensbeheerder opgevraagd en geëvalueerd. Ook vindt er een jaarlijkse evaluatie van fiduciair manager plaats, op basis van vooraf gestelde criteria, door het bestuur van Pensioenfonds Forbo.

2.7 Risicomanagement

2.7.1 Risicomanagement beleid

Pensioenfonds Forbo heeft een Handboek Risicomanagement opgesteld, dat onderdeel is van de ABTN. Het risicomanagement raamwerk is gebaseerd op het COSO model voor interne beheersing.

Het risicomanagementbeleid van Pensioenfonds Forbo heeft de volgende doelstellingen:

Strategische doelstellingen

1. Pensioenfonds Forbo wil "in control" zijn over de eigen en de uitbestede processen waaronder het adequaat beheersen van de beleggingsrisico's.
2. Het risicomanagement en de interne beheersing moeten aansluiten op de complexiteit van de beleggingsportefeuille en vice versa.
3. De governance van risicomanagement moet effectief en volledig transparant zijn. Dit houdt in dat de beheersingsmaatregelen effectief zijn en dat het helder is waar taken en verantwoordelijkheden zijn belegd.
4. Pensioenfonds Forbo wil volledig "in control" zijn van alle activiteiten die uit hoofde van het risicomanagement zijn uitbesteed aan derden.

Operationele doelstellingen

1. Beleggingsrisico's moeten worden beheerst door een effectief risicomanagementproces (identificatie, meting, monitoring en controle).
2. De opzet, het bestaan en de werking van het risicomanagement raamwerk, inclusief de taken die zijn belegd bij de vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder, worden periodiek onafhankelijk geëvalueerd.
3. Risicomanagementtechnieken sluiten goed aan op de omvang en de aard van de risico's en worden effectief ingezet.

Rapportage doelstellingen

1. De beleggingsrisico's moeten inzichtelijk zijn.
2. De rapportagestructuur dient zodanig opgezet te zijn zodat het bestuur in staat is om tijdig en adequaat in te kunnen grijpen waar nodig.

Compliance doelstellingen

Er wordt periodiek gemonitord of Pensioenfonds Forbo voldoet aan eisen die vanuit de Pensioenwet gesteld zijn aan de administratieve organisatie en interne beheersing van het beleggingsproces.

Het Handboek Risicomanagement beschrijft de door Pensioenfonds Forbo geïdentificeerde risico's. Deze zijn onderverdeeld in financiële en niet-financiële risico's. De volgende financiële risico's worden onderscheiden:

- Balansrisico
- Renterisico
- Marktrisico
- Marktrisico alternatieve beleggingen
- Actief risico
- Valutarisico
- Kredietrisico
- Tegenpartijrisico
- Liquiditeitsrisico
- Concentratierisico

Alle bovenstaande risico's worden afgewogen en geëvalueerd bij het opstellen van het beleggingsplan. Tevens wordt over ieder risico door de vermogensbeheerder gerapporteerd.

De volgende (niet-)financiële risico's zijn vastgesteld:

- Verzekeringstechnisch risico
- Uitbestedingsrisico
- Operationeel risico
- Omgevingsrisico
- Integriteitsrisico
- Juridisch risico
- IT-risico

Vervolgens heeft het bestuur ieder risico uitgewerkt en bijbehorende beheersmaatregelen getroffen. Deze zijn te onderscheiden in de volgende indeling:

Strategisch: bepaalt het niveau van risico-acceptatie.

Tactisch: bepaalt controle en gewenste bijsturing indien het geaccepteerde niveau per risico overschreden wordt.

Operationeel: monitoring en rapportage van de actuele status per risico en of deze binnen de risico-acceptatie valt.

Het handboek wordt jaarlijks herijkt door het bestuur. Dit is in 2012 ook gebeurd.

2.7.2 Ontwikkelingen risico's

Financiële risico's

Het beleggingsplan 2013 is eind 2012 afgerond. In het plan zijn de conclusies uit de ALM studie van eind 2012 verwerkt. Zo is de maatstaf voor het balansrisico opnieuw vastgesteld, een aanpassing van de norm doorgevoerd in het kader van de durationmatching teneinde het renterisico te mitigeren ten opzichte van de door DNB gehanteerde UFR rente. Binnen de rendementsportefeuille wordt grotere spreiding over regio's en debiteuren nagestreefd.

Voor de overige risico's zijn ook maatstaven gedefinieerd. In de maand- en kwartaalrapportage werd door de vermogensbeheerder MN hierover gerapporteerd. Waarnodig werd bijgestuurd.

Met MN zijn afspraken gemaakt met betrekking tot de rapportage over de risico's. Dit vindt plaats via een zogenaamde stoplichtrapportage. Indien een risico zich onder een afgesproken bandbreedte bevindt, staat het stoplicht op groen. Boven de bandbreedte, maar onder een gedefinieerde kritische grens resulteert in een oranje stoplicht. Indien het risico zich boven de kritische grens bevindt, staat het stoplicht op rood. De beleggingscommissie bespreekt tijdens de beleggingsvergaderingen de rapportages. Waar mogelijk, wordt bijgestuurd op risico's waarvan het stoplicht op oranje of rood staat.

Het verzekeringstechnisch risico wordt zoveel mogelijk beperkt door de meest actuele AG-tafels inclusief TowersWatson ervaringssterfte te gebruiken. Door toepassing van deze tafels is het langlevensrisico (als onderdeel van een verzekeringstechnisch risico) sterk gereduceerd.

Niet-financiële risico's

Het operationeel risico wordt beperkt door veel aandacht te besteden aan training en opleiding. Ook bij selectie van nieuwe bestuursleden wordt getoetst of voldaan wordt aan de functiecriteria en wordt een opleidingsplan opgesteld.

Middels ISAE 3402 rapportages beoordeelt het bestuur of de administrateur (AZL) en de vermogensbeheerder (MN) voldoende "in control" zijn over de door Pensioenfonds Forbo uitbesteedde processen. Deze rapportages worden door het bestuur beoordeeld en indien nodig met AZL of MN besproken.

2.8 Vooruitblik

Zoals hierboven vermeld, staat implementatie van de nieuwe regeling in de administratie hoog op de agenda. Daarnaast zijn het opdoen van kennis van de consequenties van de nieuwe wetgeving met betrekking tot reëel/nominaal contract op de pensioenregeling, het beleggingsbeleid en het risicomanagement agendapunten voor 2013.

De continuïteitsanalyse zal in 2013 worden uitgevoerd evenals de visitatie door een visitatiecommissie.

Het bestuur zal ervoor zorgen dat deelnemersraad en verantwoordingsorgaan periodiek op de hoogte zullen worden gehouden van bovenstaande ontwikkelingen. Vanzelfsprekend worden deze ontwikkelingen ook aan alle deelnemers gecommuniceerd via persoonlijke brieven, website en uitgaven van PensioenNieuws.

Assendelft, 21 mei 2013

Het bestuur:

H.H. Sieben, voorzitter/penningmeester

A.D. Keetlaer

G.J.F. Mol

G.B.J. Soppe

D. Uitvlugt-Manné, secretaris

A.J. Verbakel

M.A. Bults

3 Balans per 31 december 2012

(na verwerking voorstel tot verdeling van het saldo van baten en lasten)

	<i>Punt</i>	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Activa			
Beleggingen	6, 15	278,7	229,5
Beleggingen voor rekening en risico deelnemers	7	6,8	6,6
Herverzekeringen	8, 22	0,2	0,3
Vorderingen en overlopende activa	9	3,6	3,6
Liquide middelen	10	1,5	2,8
		<hr/> 290,8 <hr/>	<hr/> 242,8 <hr/>
Passiva			
Stichtingskapitaal en overige reserves	11	4,6	-16,2
Bestemmingsfonds	12	4,0	-
Technische voorzieningen	13	267,7	242,7
Pensioenspaarkapitaal	7	6,8	6,6
Overige schulden	14	7,6	9,7
Derivaten	15	0,1	-
		<hr/> 290,8 <hr/>	<hr/> 242,8 <hr/>
Dekkingsgraad (inclusief pensioensparen)		102%	93%

4 Staat van baten en lasten over 2012

	Punt	2012		2011	
		EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Basisregeling					
Beleggingsopbrengsten	18		31,0		20,1
Bijdragen van werkgevers en werknemers	19		11,1		8,3
Bijstorting			11,0		-
Extra bijdragen			4,0		-
Saldo overdrachten van rechten	20		-		0,3
Pensioenuitkeringen	21		-7,3		-7,3
Mutatie technische voorzieningen:	13				
• Pensioenopbouw			-9,6		-7,6
• Indexering en overige toeslagen			-		-0,1
• Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen			-3,8		-2,7
• Onttrekking aan voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitkeringen			7,2		7,3
• Onttrekking aan voorziening pensioenverplichtingen voor uitvoeringskosten			0,1		0,1
• Wijziging marktrente			-15,3		-34,0
• Saldo overdracht van rechten			-		-0,3
• Dotatie ANW-hiaat pensioen			-1,1		-
• Overige mutaties			-2,5		-0,1
			<hr/>		<hr/>
			-25,0		-37,4
Herverzekeringen	8, 22		0,5		0,2
Uitvoerings- en administratiekosten	23		-0,5		-0,4
			<hr/>		<hr/>
			24,8		-16,2
Pensioensparen					
Saldo stortingen en onttrekkingen	7	0,2		-0,5	
Rendement	7	-		0,1	
Mutatie spaarkapitaal	7	-0,2		0,4	
			<hr/>	<hr/>	
			-		-
			<hr/>		<hr/>
Totaal saldo van baten en lasten			24,8		-16,2
			<hr/>		<hr/>

Het saldo van baten en lasten wordt als volgt verdeeld:

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Mutatie bestemmingsfonds	4,0	-
Mutatie overige reserves	20,8	-16,2
	<hr/>	<hr/>
Totaal	24,8	-16,2
	<hr/>	<hr/>

5 Kasstroomoverzicht over 2012

	<i>Punt</i>	2012 EUR 1 mln	2011* EUR 1 mln
Ontvangen premies		26,1	7,5
Ontvangen waardeoverdrachten		-	0,3
Betaalde pensioenuitkeringen		-7,3	-7,3
Betaalde waardeoverdrachten		-	-
Betaalde premie herverzekering		0,5	0,2
Betaalde pensioenuitvoeringskosten		-0,5	-0,4
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		18,8	0,3
Verkopen en aflossingen van beleggingen	6	55,0	52,5
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		5,9	5,3
Aankopen beleggingen	6	-79,1	-66,6
Overige		-1,9	9,9
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-20,1	1,1
Mutatie liquide middelen		-1,3	1,4
Saldo per 1 januari	10, 14	2,8	1,4
Saldo per 31 december	10, 14	1,5	2,8

*Cijfers 2011 zijn aangepast ten behoeve van vergelijkingsdoeleinden.

6 Toelichting behorende tot de jaarrekening

1. Algemeen

Stichting Pensioenfonds Forbo, Zaanstad (hierna 'het fonds'), is opgericht op 31 december 1964. De statuten zijn voor de laatste maal gewijzigd op 29 april 2011. Het pensioenreglement is laatstelijk herzien op 6 december 2011.

Overeenkomstig artikel 3 van de statuten heeft het fonds tot doel pensioenen te verlenen aan personen die volgens het reglement daarop aanspraak kunnen doen gelden, in de gevallen en op de voet als in het reglement omschreven.

Het fonds heeft met de volgende ondernemingen een overeenkomst gesloten:

- Forbo Flooring B.V., Zaanstad;
- Forbo Eurocol B.V., Zaanstad;
- Forbo Adhesives Nederland B.V., Genderen; beëindigd 1 januari 2013.
- Forbo-Novilon B.V., Coevorden.

2. Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

3. Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

4. Korte omschrijving van de pensioenregeling

Het pensioenreglement (pensioenregeling 2006) kan als volgt worden samengevat:

- pensioenleeftijd: 65 jaar;
- eindloonregeling met een opbouwpercentage van 2,00% per dienstjaar, deelname mogelijk vanaf 21-jarige leeftijd;
- ingegane pensioenen worden geïndexeerd voor zover de middelen van het fonds dit toelaten;
- een partnerpensioen (50% van het (bereikbare) ouderdomspensioen) wordt toegekend. Er bestaat de mogelijkheid om de verhouding tussen het ouderdomspensioen en het nabestaandenpensioen op de pensioendatum te wijzigen.

Daarnaast is er sprake van een pensioenspaarregeling. Voor bepaalde (gesloten) groepen van deelnemers gelden een overgangsregeling (prepensioen), de basisregeling 1964 of de basisregeling 1976.

5. Grondslagen van waardering van activa en passiva en bepaling van het saldo van baten en lasten

(a) Algemeen

Voor zover niet anders vermeld, zijn de activa en passiva gewaardeerd tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

(b) Rapporteringsvaluta

De rapporteringsvaluta is de euro. Alle bedragen luiden in miljoenen euro's, tenzij anders vermeld. In de balans zijn alle niet-euro bedragen naar euro omgerekend tegen de valutakoersen aan het einde van het jaar.

(c) Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

(d) Opname en verwijdering van een actief en/of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economische potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen.

Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum.

Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

(e) Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien er sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerde opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

(f) Beleggingen

Aandelen; beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de reële waarde.

Vastrentende waarden; beursgenoteerde obligaties zijn gewaardeerd tegen de biedkoers op balansdatum inclusief de opgelopen interest ultimo jaar. Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de reële waarde.

Leningen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde op basis van de contante waarde van toekomstige kasstromen.

De deposito's zijn gewaardeerd tegen reële waarde op balansdatum.

De overige beleggingen worden gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde, zijnde een benadering van de marktwaarde. Bij afwezigheid van een ultimo jaar opgave van de fondsmanager zal MN zelf een gefundeerde inschatting maken op basis van marktanalyse.

(g) Derivaten

Derivaten zijn gewaardeerd tegen reële waarde. Dit is de waarde waarvoor het contract kan worden afgewikkeld. De waarde wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

De ultimo jaar bestaande rechten en verplichtingen worden per derivatencontract gesaldeerd. Positieve posities (na saldering) uit hoofde van derivaten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities (na saldering) uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder verplichtingen uit hoofde van de beleggingen. Onder deze laatste post zijn ook creditposities uit hoofde van credit support annexen (CSA) verantwoord.

De CSA-contracten hebben betrekking op derivatencontracten. De openstaande vorderingen en verplichtingen van de derivatencontracten worden maandelijks per tegenpartij gesaldeerd. Bij een saldo boven de contractueel vastgestelde grens wordt er onderpand gestort c.q. ontvangen van de tegenpartij.

(h) Beleggingen voor rekening en risico deelnemers

De beleggingen voor rekening en risico deelnemers zijn gewaardeerd op actuele waarde.

(i) Herverzekering

Herverzekeringscontracten worden opgenomen voor de actuarieel bepaalde contante waarde van de herverzekerde aanspraken, berekend volgens de grondslagen van de voorziening pensioenverplichtingen.

(j) Vorderingen en overlopende activa

Voor zover noodzakelijk is de voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht. Voorzieningen worden bepaald op basis van een individuele beoordeling van de inbaarheid van vorderingen.

(k) Stichtingskapitaal en reserves

Het stichtingskapitaal en reserves vormen tezamen het eigen vermogen van het fonds. Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als eigenvermogensinstrumenten, worden gepresenteerd onder het eigen vermogen. Uitkeringen aan houders van deze instrumenten worden in mindering van het eigen vermogen gebracht als onderdeel van de bestemming van het saldo van baten en lasten. Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als een financiële verplichting, worden gepresenteerd onder schulden. Rente, dividenden, baten en lasten met betrekking tot deze financiële instrumenten worden in de staat van baten en lasten verantwoord als kosten of opbrengsten.

(l) Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente. Bij de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd.

Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Voor arbeidsongeschikte deelnemers is de voorziening pensioenverplichtingen (VPV) verhoogd met de contante waarde van de aan toekomstige deelnemingstijd te ontfemen pensioenaanspraken. Voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt de VPV berekend inclusief de per 1 januari volgend op de balansdatum toegekende indexatietoeslag.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- *Rekenrente*: de door de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per ultimo 2012.
- *Overlevingstafels*: AG Prognosetafel 2012-2062, gecorrigeerd met Towers Watson ervaringssterfte.
- *Opslag voor uitvoeringskosten*: Ter dekking van de toekomstige kosten is een opslag van 2% opgenomen.
- De voorziening voor premievrijstelling van deelnemers die momenteel langdurig ziek zijn en naar verwachting arbeidsongeschikt zullen raken is bepaald als zijnde twee maal de opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid in de premie.

(m) Pensioensparen

Het pensioensparen wordt gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen als de hiermee corresponderende beleggingen voor rekening en risico deelnemers.

(n) Resultaatbepaling

De resultaten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering. Kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de valutakoers van die dag. Gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten worden ten gunste of ten laste van het resultaat verwerkt.

(o) Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de zogenaamde directe methode. Onderscheid wordt gemaakt tussen de kasstromen met pensioenontvangst- en beleggingsactiviteiten. Het saldo liquide middelen is gelijk aan het saldo van de bankrekeningen.

6. Beleggingen

	Stand per 1 januari EUR 1 mln	Aankopen EUR 1 mln	Verkopen/ Aflossing EUR 1 mln	Herwaar- deringen EUR 1 mln	Stand per 31 december EUR 1 mln
2012					
Aandelen	56,3	12,8	-13,0	8,6	64,7
Vastrentende waarden	163,3	66,3	-32,8	10,6	207,4
Derivaten	9,9	-	-9,2	5,9	6,6
	229,5	79,1	-55,0	25,1	278,7
2011					
Aandelen	54,1	7,5	-3,2	-2,1	56,3
Vastrentende waarden	147,9	51,1	-44,9	9,2	163,3
Derivaten	-0,9	8,0	-4,4	7,2	9,9
	201,1	66,6	-52,5	14,3	229,5

Aandelen betreffen belangen in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen.

De samenstelling van de vastrentende waarden is als volgt:

	31 dec. 2012	31 dec. 2011
	EUR 1 mln	EUR 1mln
Staatsleningen	91,0	104,8
Onderhandse leningen	29,5	30,8
Obligatiefondsen	70,4	16,2
Deposito's	16,5	11,5
	207,4	163,3

De derivaten bestaan uit rente- en valutaderivaten. De rentederivaten per 31 december 2012 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Looptijd	contractwaarde EUR 1 mln	Marktwaarde EUR 1 mln
Citibank	2032/2041/2052	27,1	5,7
Credit Suisse	2052	13,0	0,2
Barclays	2031/2042	21,9	0,6
HSBC PLC	2052	4,0	0,1
		66,0	6,6

De methodiek voor de bepaling van de marktwaarde van de beleggingen kan als volgt worden gespecificeerd:

	Niveau 1 EUR 1 mln	Niveau 2 EUR 1 mln	Niveau 3 EUR 1 mln	Totaal EUR 1 mln
Aandelen	-	64,7	-	64,7
Vastrentende waarden	105,0	72,9	29,5	207,4
Derivaten	-	6,6	-	6,6
	105,0	144,2	29,5	278,7

Niveau 1 betreft een zogenaamde directe marktwaardering in actieve markt. Niveau 2 betreft een afgeleide marktwaardering met in de markt waarneembare data en/of vergelijkbare producten. Niveau 3 betreft de waardering met de toepassing van modellen en technieken, waarbij de aannames en schattingen van betekenis zijn voor de waardering.

Participaties in niet-beurs genoteerde beleggingsfondsen worden, afhankelijk van de waardering van de onderliggende beleggingen, ingedeeld op Niveau 2 of Niveau 3.

De onderhandse leningen zijn ingedeeld op Niveau 3. Niveau 3 is een marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames (swapcurve) en schattingen (creditspreads) die de prijs aanzienlijk beïnvloeden.

De onderhandse leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de contante waarde van de kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden, inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen en rekening houdend met eventuele vervroegde aflossingsmogelijkheden.

Voor de berekening van de waarde zijn de volgende parameters van belang: de contractgegevens van de lening (hoofdsom, afgesproken rentevergoeding, coupondatum, eventuele mogelijkheden tot vervroegde aflossingen en de looptijd), de disconteringsvoet (yieldcurve), een marktconforme creditspread en een vaste liquiditeitenspread.

De basis yieldcurve die gebruikt wordt, is de in de markt gebruikelijke AA EUR swapcurve (bron: composite Bloomberg). Afhankelijk van de tegenpartij wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende tegenpartijgroepen (en bijbehorende creditspreads). De creditspread wordt elk kwartaal beoordeeld op marktconformiteit en indien nodig aangepast. In aanvulling op de tegenpartij-afhankelijke spread wordt er vaste liquiditeitenspread toegepast van 15 basispunten.

7. Beleggingen voor rekening en risico deelnemers

Het pensioenfonds voert een pensioenspaarregeling uit voor de deelnemers van Forbo Flooring B.V. De pensioenspaargelden worden door de werkgever rechtstreeks gestort op rekeningen gehouden bij ABN AMRO Bank N.V.

De enige verplichting van het fonds jegens de deelnemers bestaat uit het openen en in stand houden van de beleggingsrekeningen. De beleggingsvoorwaarden worden desgevraagd ter inzage verstrekt. Het pensioenfonds is niet aansprakelijk indien de werkgever een onjuiste storting of inhouding heeft gedaan. Het kapitaal wordt door de (gewezen) deelnemer bij het bereiken van de pensioendatum bij het pensioenfonds aangewend voor de aankoop van een ouderdomspensioen op basis van de (actuariële) grondslagen van dat moment.

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Stand per 1 januari	6,6	7,0
Storting	-	-
Onttrekkingen	-0,2	-0,5
Beleggingsopbrengsten rekening en risico deelnemers	0,4	0,1
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	6,8	6,6
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

Pensioenspaarkapitaal

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Stand per 1 januari	6,6	7,0
Mutatie pensioenspaarkapitaal	0,2	-0,4
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	6,8	6,6
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

De hoogte van het pensioenspaarkapitaal is gelijkgesteld aan het saldo van de beleggingsrekeningen.

8. Herverzekeringen

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Aandeel herverzekeraars in technische voorzieningen	0,2	0,3
	<hr/>	<hr/>

Het aandeel herverzekeraars in technische voorzieningen betreft het herverzekerde gedeelte van de pensioenverplichtingen bij ZwitserLeven.

9. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen uit collateral management hangen samen met de waardeontwikkeling van valutaderivaten. De rekening-courant werkgever is rentedragend. Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Vorderingen uit collateral management	1,4	1,4
Rekening-courant werkgever	1,8	2,2
Overige debiteuren	0,4	-
	3,6	3,6
	3,6	3,6

10. Liquide middelen

De saldi staan ter vrije beschikking.

11. Stichtingskapitaal en overige reserves

Het mutatieoverzicht is als volgt:

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Stand per 1 januari	-16,2	-
Uit verdeling van saldo van baten en lasten	20,8	-16,2
	4,6	-16,2
Stand per 31 december	4,6	-16,2

Op grond van artikel 146 Pensioenwet is geen vermelding opgenomen van de herwaarderingsreserve.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad (inclusief pensioensparen) van het fonds bedraagt 102% (2011: 93%). De minimaal aan te houden dekkingsgraad is 104%. Er is op balansdatum sprake van een dekkingstekort.

Solvabiliteit

	31 dec. 2012 EUR 1 mln	31 dec. 2011 EUR 1 mln
Minimaal vereist eigen vermogen	11,1	9,7
Vereist eigen vermogen	32,9	30,0

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als onvoldoende solvabel. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van een standaardmodel, op basis van de actuele beleggingsmix.

12. Bestemmingsfonds

Het mutatieoverzicht is als volgt:

	2012 EUR 1 mln	2011 EU R1 mln
Stand per 1 januari	-	-
Uit verdeling van saldo van baten en lasten	4,0	-
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	4,0	-
	<hr/>	<hr/>

De EUR 4 miljoen dient ter dekking van eventuele toekomstige premietekorten. Het komt uitsluitend ten gunste van actieve deelnemers.

13. Technische voorzieningen

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Deelnemers	144,3	125,6
Gewezen deelnemers	31,6	26,5
Pensioengerechtigden	86,0	85,3
	<hr/>	<hr/>
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling (2% opslag)	261,9 5,2	237,4 4,7
	<hr/>	<hr/>
Voorziening pensioenverplichtingen	267,1	242,1
Premievrijstelling arbeidsongeschikten (2 x risicopremie)	0,6	0,6
	<hr/>	<hr/>
	267,7	242,7
	<hr/>	<hr/>

De disconteringsvoet is circa 2,5% (31 december 2011: circa 2,8%). De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van financieringsachterstand. Per balansdatum zijn er geen uit de pensioenregeling voortvloeiende aanspraken of rechten van deelnemers die niet in de berekening van de pensioenverplichtingen zijn meegenomen. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

De mutaties zijn als volgt:

	2012	2011
	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Stand per 1 januari	242,7	205,3
Mutaties:		
• Pensioenopbouw	9,6	7,6
• Indexering en overige toeslagen	-	0,1
• Rentetoevoeging	3,8	2,7
• Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-7,2	-7,3
• Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-0,1	-0,1
• Wijziging marktrente	15,3	34,0
• Saldo overdracht van rechten	-	0,3
• Wijziging levensverwachting	2,2	-
• Dotatie ANW-hiaat pensioen	1,1	-
• Overige	0,3	0,1
	<hr/> 25,0 <hr/>	<hr/> 37,4 <hr/>
Stand per 31 december	<hr/> 267,7 <hr/>	<hr/> 242,7 <hr/>

Indexatiebeleid

Het indexatiebeleid 2012 van het fonds is conform toeslagcategorie D1, en kan als volgt worden verwoord:

Het bestuur streeft ernaar om de koopkracht van premievrije aanspraken en ingegane pensioenen te handhaven door het jaarlijks verlenen van een toeslag, indien en voor zover hiertoe voldoende middelen aanwezig zijn. Dit houdt in dat het bestuur slechts toeslagen kan verlenen zolang de gekweekte overrente op de voorziening pensioenverplichtingen van pensioengerechtigden en gewezen deelnemers dit toelaat. Er is geen recht op toekomstige indexaties. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het fonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige indexaties. In de premie is ook géén rekening gehouden met indexatie.

Met de start van de nieuwe regeling per 1 januari 2013 is na overleg met sociale partners het indexatiebeleid gewijzigd van categorie D1 naar categorie B.

Stichting Pensioenfonds Forbo behoudt daarmee een voorwaardelijk indexatiebeleid. Het fonds heeft geen uitgewerkt plan om de pensioenuitkering/opgebouwde pensioen jaarlijks te verhogen. Er is geen recht op toekomstige indexaties. Het bestuur besluit jaarlijks of een

indexatie wordt verleend, rekening houdend met de financiële positie van het pensioenfonds.

14. Overige schulden

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Schulden uit collateral management	7,3	7,8
Nog af te wikkelen valutatermijncontracten	-	1,7
Belastingen en premies sociale verzekeringen	0,1	0,1
Overige	0,2	0,1
	7,6	9,7

De schulden uit collateral management betreft het ontvangen onderpand voor derivatenposities.

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

15. Risicobeheer en financiële instrumenten

Inleiding

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit.

De risico's zijn afhankelijk van de marktomstandigheden en het risicoprofiel van de beleggingen kan fluctueren in de tijd. De belangrijkste risico's worden hieronder besproken.

Solvabiliteitsrisico

Het solvabiliteitsrisico is de combinatie van beleggings- en actuariële risico's. Dit is het risico dat het fonds zijn verplichtingen niet kan nakomen. Monitoring van dit risico geschiedt door middel van het periodiek berekenen van de dekkinggraad, zijnde het pensioenvermogen uitgedrukt in een percentage van de technische voorzieningen.

Per balansdatum is de actuele dekkinggraad getoetst aan de richtlijnen van DNB. Hierbij is geconstateerd dat er sprake is van dekkingstekort en sprake van een reservetekort.

Het tekort/surplus op FTK-grondslagen is als volgt:

	31 dec. 2012	31 dec. 2011
	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Buffers:		
• S1 Renterisico	12,2	14,0
• S2 Risico zakelijke waarden	19,0	17,4
• S3 Valutarisico	12,5	7,8
• S4 Grondstoffenrisico	-	-
• S5 Kredietrisico	9,5	3,9
• S6 Verzekeringstechnisch risico	9,2	8,7
• S7 Liquiditeitsrisico	-	-
• S8 Concentratierisico	-	-
• S9 Operationeel risico	-	-
• S10 Actief risico (vermogensbeheer)	0,2	0,2
• Diversificatie-effect	-29,7	-22,0
	<hr/>	<hr/>
Vereist eigen vermogen	32,9	30,0
Technische voorzieningen en pensioenspaarkapitaal	274,5	249,3
	<hr/>	<hr/>
Vereist pensioenvermogen	307,4	279,3
Aanwezig pensioenvermogen (inclusief pensioensparen)	279,1	232,9
	<hr/>	<hr/>
Tekort	-28,3	-46,4
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische assetmix in de evenwichtssituatie.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen) verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Ultimo 2012 betreffen de aandelenbeleggingen uitsluitend participaties in beleggingsfondsen. Via deze fondsen is een geografische spreiding aangebracht.

De aandelenbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31 dec. 2012	31 dec. 2011
	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Aandelenfonds Europa	16,3	18,7
Aandelenfonds Noord-Amerika	23,8	23,7
Aandelenfonds Verre Oosten	5,4	7,6
Aandelenfonds Emerging Markets	19,2	6,3
	<hr/> 64,7 <hr/>	<hr/> 56,3 <hr/>

Diversificatie kan het marktrisico doen verlagen. De aandelenfondsen zijn bevoegd om aandelen uit te lenen.

Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen en verplichtingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen. Het beleid van het fonds is gericht op een volledige afdekking van valutarisico's. In 2012 heeft het bestuur besloten om de afdekking van de US dollar te verlagen tot 50%.

31 december 2012		31 december 2011	
Contract- omvang	Actuele waarde	Contract- omvang	Actuele Waarde
EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln
41,0	-	30,2	-
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>

Het valutarisico is een gevolg van beleggingen in beleggingsfondsen in aandelen, US high yield en bank loans. De omvang van de beleggingen waarover valutarisico wordt gelopen, na afdekking van valuta bedraagt 20% (2011: 14%), kan als volgt worden gespecificeerd:

31 december 2012	Voor afdekking EUR 1 mln	Afdekking EUR 1 mln	Na afdekking EUR 1 mln
EUR	180,5	41,0	221,5
USD	64,4	-32,1	32,3
GBP	5,7	-5,8	-0,1
JPY	3,1	-3,1	-
Overige	24,9	0	24,9
	<hr/> 278,6 <hr/>	<hr/> 0 <hr/>	<hr/> 278,6 <hr/>

31 december 2011	Voor afdekking EUR 1 mln	Afdekking EUR 1 mln	Na afdekking EUR 1 mln
EUR	170,6	30,3	200,9
USD	37,6	-18,9	18,7
GBP	6,8	-6,7	0,1
JPY	4,7	-4,7	-
Overige	13,2	-	13,2
	<u>232,9</u>	<u>-</u>	<u>232,9</u>

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van vastrentende beleggingen en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van veranderingen in de marktrente. De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is een maat voor de gewogen gemiddelde resterende looptijd van de kasstromen.

Op balansdatum is de duration van de beleggingen korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde 'duration mismatch'. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad zal stijgen.

Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt. Door het fonds worden de beleggingen verdeeld in een matching- en returnportefeuille. De verdeling is als volgt:

	31 dec. 2012 EUR 1 mln	31 dec. 2011 EUR 1 mln
Matching		
Staatsleningen, onderhandse leningen en deposito's	158,2	146,8
Return		
Aandelenfondsen	65,6	56,3
US High Yields en bank loans	49,6	16,2
	<u>273,4</u>	<u>219,6</u>

Per 31 december 2012 bedraagt de matchingportefeuille circa 58% (2011: 67%) van het totaal. Het strategisch beleid is gebaseerd op 65%.

Kredietrisico

Het fonds loopt een kredietrisico op beleggingen en andere (vorderingen op) tegenpartijen. Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Voor het fonds betreft dit voornamelijk de beleggingen in obligaties en leningen.

De samenstelling van de vastrentende waarden kan als volgt worden samengevat:

	31 dec. 2012	31 dec. 2011
	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Staatsleningen:		
Nominale obligaties	88,6	92,0
Geïndexeerde obligaties	-	12,7
Obligatiefondsen:		
Europese bedrijfsobligaties	23,7	-
US High Yields	22,6	13,9
Obligaties opkomende landen	23,9	-
Bank Loans	2,6	2,3
Onderhandse leningen:		
Algemene banken	18,1	17,0
Hypotheekbanken en bouwfondsen	10,0	10,1
Woningcorporaties	0,6	1,6
Overige	0,8	2,1
Deposito's:	16,5	11,5
	207,4	163,2

Geïndexeerde obligaties zijn leningen waarbij de rentevergoeding deels afhankelijk is van de inflatie.

De staatsleningen kunnen naar land als volgt worden weergegeven:

	31 dec. 2012	31 dec. 2011
	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Duitsland	51,4	62,2
Nederland	29,9	25,6
Finland	7,3	6,8
Overig	-	10,1
	88,6	104,7

De US High Yields hebben betrekking op obligatieleningen aan Amerikaanse ondernemingen met een rating van (BB, B of lager). Het fonds heeft daarnaast participaties in beleggingsfondsen die beleggen in "bank loans".

De bankloans hebben betrekking op leningen aan Europese en Noord-Amerikaanse ondernemingen met een rating van BB, B of CCC. De participaties in de bankloanfondsen worden op maandbasis gewaardeerd op basis van een opgave van de administrateur van de uitgevende beleggingsinstelling zijnde Babson Capital Europe.

Met betrekking tot onderhandse leningen is het beleid van het pensioenfonds gericht op door aflossing laten verlopen van de portefeuille. In de afgelopen jaren is geen sprake geweest van achterstanden in rente- en aflossingsverplichtingen. Ook hebben er geen afboekingen wegens oninbaarheid plaatsgevonden. De onderhandse leningen kunnen worden verdeeld in rentedragende leningen en zogenaamde "zerobonds" (ook wel klimleningen genoemd).

In de categorie overige zijn onder meer begrepen gemeenten en maatschappelijke organisaties. Deze leningen worden gegarandeerd door de overheid.

Voor deposito's geldt een limiet van EUR 10 miljoen per tegenpartij.

Met betrekking tot valutaderivaten worden alleen contracten afgesloten met tegenpartijen met een minimale rating van A1. De afstemming van onderpand wekelijks of maandelijks plaats.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat de beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

Met uitzondering van de leningen en de derivaten hebben de overige beleggingen een frequente marktnotering, dan wel een daarmee vergelijkbare situatie. Het fonds stelt jaarlijks vanuit de pensioenverplichtingen een liquiditeitsbegroting op.

Tot nu toe overtreffen de bijdragen van werkgever en werknemers de uitkeringen waardoor er jaarlijks sprake is van een per saldo inkomende kasstroom, waarbij de bijdragen eerder worden ontvangen dan de uitkeringen plaatsvinden.

Ultimo 2012 worden de pensioenuitkeringen voor de komende vijf jaar als volgt geschat:

	EUR 1 mln
2013	7,1
2014	6,7
2015	6,5
2016	6,6
2017	6,9

De daling van de pensioenuitkeringen hangt samen met de afloop van de tijdelijke prepensioenuitkeringen. Vanaf 2016 zal weer sprake zijn van een jaarlijkse stijging van de uitkeringen.

De onvoorspelbaarheid van uitgaande waardeoverdrachten kan voor het pensioenfonds een acute liquiditeitsbehoefte betekenen.

De koersontwikkeling van vreemde valuta ten opzichte van de euro kan voor het pensioenfonds leiden tot een verplichting om liquiditeit te storten in het kader van de valutacontracten.

Concentratierisico's

Concentratierisico's kunnen op verschillende manieren worden weergegeven. Dit kan bijvoorbeeld per tegenpartij.

Het pensioenfonds heeft per 31 december 2012 de volgende belangen groter dan 2% van het balanstotaal:

	31 dec. 2012 EUR 1 mln	31 dec. 2012 %	31 dec. 2011 EUR 1 mln	31 dec. 2011 %
Duitsland (staatsleningen)	51,4	18	62,2	27
Nederland (staatsleningen)	29,9	10	25,6	11
Finland (staatsleningen)	7,3	3	6,8	3
Frankrijk (staatsleningen)	-	-	9,8	4
Stichting MN Services Aandelenfonds Europa	16,3	6	18,7	8
Stichting MN Services Aandelenfonds Noord-Amerika	23,8	8	23,7	10
Stichting MN Services Aandelenfonds Emerging Markets	19,2	7	6,3	3
Stichting MN Services Aandelenfonds Verre Oosten	5,4	2	7,6	3
Stichting MN Services Euro Investment Grade Credit Fonds	23,7	8	-	-
Stichting MN Services US High Yield Fonds	22,6	8	13,9	6
Stichting MN Services Obligatiefonds Emerging markets	23,9	8	-	-
Achmea Hypotheekbank	8,9	3	12,9	6
Ex-Fortis Bank	5,8	2	5,0	2
Deposito Citibank NA	11,5	4	-	-
Deposito Rabobank Nederland NV	-	-	7,0	3
Deposito HSBC Bank Plc	-	-	4,5	2
	249,7	87	204,0	88

Concentratierisico kan ook per sector worden weergegeven. Van het totaal van de onderhandse leningen is per balansdatum circa 90% gerelateerd aan de financiële sector.

Het tegenpartijrisico voor rentederivaten met een positieve waarde voor het pensioenfonds wordt ondervangen door het ontvangen van zekerheden.

	Marktwaaarde	Ontvangen zekerheden	Exposure
	EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Citibank	5,7	5,4	0,3
Credit Suisse	0,2	0,1	0,1
Barclays	0,6	1,3	-0,7
HSBC PLC	0,1	0,3	-0,2
	<u>6,6</u>	<u>7,1</u>	<u>-0,5</u>

Actuariële risico's

Dit betreft de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Per 31 december 2012 hanteert het fonds de meest actueel beschikbare overlevingstafels die ultimo 2012 gelijk zijn gesteld aan de AG gepubliceerde Prognosetafel 2012, gecorrigeerd met Towers Watson Ervaringssterfte.

Het risico van vooroverlijden is herverzekerd bij een onder toezicht staande verzekeringsmaatschappij voor de contractperiode van 1 januari 2010 tot en met 31 december 2014. Dit betreft een zogenaamd risicoherverzekeringscontract op stoplossbasis met een eigen behoud van 150% van de risicopremie over de contractperiode.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico vanwege onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude, etc. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering van de regeling zijn betrokken.

De kwaliteitseisen worden gesteld op gebieden als interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit van de geautomatiseerde systemen, enzovoorts. De kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het fonds.

Door de serviceorganisatie wordt periodiek gerapporteerd over de kwaliteit van de dienstverlening. De bevindingen worden besproken met betrokkenen.

16. Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft een administratieovereenkomst afgesloten voor de periode tot en met 31 december 2013. De jaarlijks te betalen (geïndexeerde) vergoeding bedraagt circa EUR 0,2 miljoen.

Tevens heeft het fonds een vermogensbeheerovereenkomst afgesloten voor onbepaalde tijd. Deze overeenkomst kan door het fonds worden opgezegd met inachtneming van een opzeggingstermijn van drie maanden en door de vermogensbeheerder met een opzeggingstermijn van twaalf maanden. Jaarlijks wordt een vermogensbeheervergoeding in rekening gebracht.

17. Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen tussen het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties van bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar punt 25.

Er zijn geen leningen verstrekt aan bestuurders noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de overeenkomst tussen fonds en werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling wordt verwezen naar de overige gegevens.

Er zijn geen leningen verstrekt aan de werkgever. Er is sprake van een rentedragende rekening-courantverhouding ten behoeve van premies en verrekening van kosten. Het saldo wordt periodiek bewaakt.

18. Beleggingsopbrengsten

	Direct EUR 1 mln	Indirect EUR 1 mln	Totaal EUR 1 mln
2012			
Aandelen	0,2	8,6	8,8
Vastrentende waarden	4,7	10,6	15,3
Valutatermijncontracten	-	-	-
Derivaten	0,9	5,9	6,8
Overige	0,1	-	0,1
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	5,9	25,1	31,0
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
2011			
Aandelen	0,1	-2,1	-2,0
Vastrentende waarden	4,9	9,2	14,1
Valutatermijncontracten	-	-	-
Derivaten	0,4	7,2	7,6
Overige	0,4	-	0,4
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	5,8	14,3	20,1
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

De jaarlijkse kosten van vermogensbeheer worden verrekend met de beheerskosten die worden onttrokken aan de beleggingsfondsen (daling van de participatiewaarde). Over 2012 bedraagt dit EUR 0,7 miljoen (2011: EUR 0,5 miljoen).

19. Bijdragen van werkgevers en werknemers

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Basisregeling	8,2	5,4
Naverrekening	-	0,1
	<hr/>	<hr/>
Werkgevers	8,2	5,5
Werknemers	2,5	2,4
Omzetting pensioenspaarkapitaal	0,4	0,4
	<hr/>	<hr/>
	11,1	8,3
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

Met ingang van 1 januari 2013 betaalt de werkgever een vast percentage van 14%.

De kostendeekkende premie, de gedempte kostendeekkende premie en de feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Kostendeekkende premie (marktrente)	11,2	9,5
Gedempte kostendeekkende premie (4% rekenrente)	8,2	8,3
Feitelijke premie	21,4	8,3

De verschillen tussen de kostendeekkende premie, de feitelijke premie en de gedempte premie zijn het gevolg van verschillen tussen de rentetermijnstructuur waarop ook de technische voorziening wordt berekend en de gehanteerde rekenrente van 4 %. De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Onvoorwaardelijke aanspraken	9,7	8,0
Solvabiliteitsopslag (2012: 12%; 2011: 15,1%)	1,1	1,2
Opslag uitvoeringskosten	0,4	0,3
	<hr/>	<hr/>
	11,2	9,5
	<hr/>	<hr/>

20. Saldo overdrachten van rechten

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Overgenomen pensioenverplichtingen	-	0,5
Overgedragen pensioenverplichtingen	-	-0,2
	<hr/>	<hr/>
	-	0,3
	<hr/>	<hr/>

Dit betreft de ontvangst van of de overdracht aan een pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

Als gevolg van onderdekking van het fonds geldt de wettelijke verplichting tot het stopzetten van de overdracht van rechten.

21. Pensioenuitkeringen

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Ouderdomspensioen	4,0	3,8
Weduwe-/weduwnaarspensioen	1,5	1,4
Prepensioen	1,2	1,5
Vakantiegeld	0,5	0,5
Overige	0,1	0,1
	<u>7,3</u>	<u>7,3</u>

De indexatie van de uitkeringen per 1 januari 2013 zoals vastgesteld door het bestuur bedraagt 0,0% (2011: 0,0%). De overige pensioenuitkeringen bevatten met name afkopen van kleine pensioenen.

22. Herverzekeringen

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Premie overlijdensrisico	-	-
Uitkeringen herverzekering	-0,5	-0,2
	<u>-0,5</u>	<u>-0,2</u>

Het fonds heeft het nabestaanden- en wezenpensioen op risicobasis (voor overlijden tot 65 jaar) herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande, verzekeringsmaatschappij. Het betreft een verzekering voor een periode van vijf jaar met een eigen behoud van de risicopremie over de contractperiode (stoplossverzekering).

23. Uitvoerings- en administratiekosten

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Administratievergoeding AZL	0,2	0,2
Accountant, actuaris en overige kosten	0,3	0,2
	<u>0,5</u>	<u>0,4</u>

24. Personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgevers. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van de werkgevers.

25. Bezoldiging bestuurders

Gepensioneerde bestuurders ontvangen een reiskostenvergoeding van het pensioenfonds. De leden van het bestuur ontvangen geen vergoeding voor de door hen verrichte werkzaamheden.

26. Honoraria van de accountant

De volgende honoraria van KPMG Accountants N.V. zijn ten laste van het pensioenfonds gebracht, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW:

	2012 EUR 1.000	2011 EUR 1.000
Onderzoek van de jaarrekening	54	54

Assendelft, 21 mei 2013

Het bestuur:

H.H. Sieben, voorzitter/penningmeester

D. Uitvlugt-Manné, secretaris

A.D. Keetlaer

A.J. Verbakel

G.J.F. Mol

M.A. Bults

G.B.J. Soppe

7 Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

Informatie over de tussen het fonds en de werkgevers getroffen overeenkomsten betreffende de financiering en de uitvoering.

De aangesloten werkgevers zijn verplicht alle werknemers met wie zij conform de bepalingen van de statuten en het pensioenreglement een pensioenovereenkomst hebben gesloten bij het pensioenfonds aan te melden of te doen aanmelden op een door het pensioenfonds aan te geven wijze. Het pensioenfonds is verplicht deze werknemers als deelnemer in de pensioenregeling te accepteren.

Het pensioenfonds is verplicht de uit het pensioenreglement voortvloeiende pensioenaanspraken en -rechten zeker te stellen overeenkomstig de bepalingen van het reglement en de eisen die hieromtrent door de wet of door de toezichthouder worden gesteld.

Binnen het pensioenreglement is sprake van een voorwaardelijke toeslagverlening.

Het pensioenfonds stelt jaarlijks de premie vast. Tot en met 2012 betrof dit de som van de actuariële koopsommen en risicopremies, welke bij de werkgevers in rekening wordt gebracht als zijnde de voor het betreffende jaar actuariëel benodigde kostendeckende premie. Vanaf 2013 bedraagt de premie 14% van het pensioengevend salaris en 10% van de pensioengrondslag (inclusief ploegentoeslagen).

De werkgevers voldoen binnen een maand na afloop van ieder kwartaal de pensioenpremie die verschuldigd is over dit kwartaal. Ingeval een werkgever een betalingsachterstand heeft van 5% van de totale door het pensioenfonds te ontvangen jaarpremie en het fonds niet beschikt over het minimaal vereist eigen vermogen, informeert het pensioenfonds elk kwartaal schriftelijk de ondernemingsraad, de deelnemersraad dan wel de deelnemers. Bij uitblijven van betaling kan het fonds de pensioenaanspraken en -rechten, overeenkomstig bepalingen in de statuten en het pensioenreglement verminderen.

Hiertoe dienen alle betrokken partijen, inclusief De Nederlandsche Bank N.V., minimaal een maand voorafgaand aan de vermindering schriftelijk te worden geïnformeerd.

De nieuwe overeenkomst is op 1 januari 2013 in werking getreden en is aangegaan voor onbepaalde tijd. De overeenkomst kan door elk van de partijen, met een opzegtermijn van zes maanden, per 31 december van enig kalenderjaar beëindigd worden.

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Algemeen

Het verantwoordingsorgaan (VO) van Pensioenfonds Forbo is op 6 december 2007 ingesteld. Bij de oprichting is een reglement vastgesteld op basis van de uitgangspunten van Pension Fund Governance. Hierbij zijn de frequentie van het overleg met het bestuur, de te behandelen onderwerpen met betrekking tot het beleid en de verantwoording van het orgaan vastgesteld.

Het verantwoordingsorgaan bestaat ultimo 2012 uit de heren D. Breeuwer en R. Gelauff namens de werkgevers en de heren A.F. Brandt, G. Mooij, D. Neefkes en B. Venema namens de werknemers en gepensioneerden.

Het verantwoordingsorgaan heeft in het kader van zijn taakuitoefening viermaal overleg gehad met het bestuur. Hierin is in het bijzonder aandacht besteed aan (i) de zorgwekkende ontwikkeling van de financiële situatie van het fonds en (ii) de overgang naar de nieuwe regeling per 1 januari 2013.

Tevens is kennis genomen van de notulen van de bestuursvergaderingen.

De leden van het verantwoordingsorgaan hebben in 2012 specifieke trainingen gevolgd. Ook in 2013 zullen weer trainingen worden gevolgd om de deskundigheid van het verantwoordingsorgaan op het gewenste en vereiste niveau te houden.

Bevindingen en conclusies

Het verantwoordingsorgaan oordeelt positief over het handelen van het bestuur, het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over de gemaakte beleidskeuzes voor de toekomst van het pensioenfonds. De belangen van actieven, inactieven en gepensioneerden zijn in deze economisch moeilijke periode door het bestuur op evenwichtige wijze behartigd.

Het verantwoordingsorgaan is zich bewust van de sterk verhoogde werkdruk die op het bestuur rust en is het bestuur zeer erkentelijk voor de inzet waarmee zij haar taken heeft uitgevoerd.

Statutaire regeling inzake bestemming van het saldo van baten en lasten

Artikel 9 van statuten luidt als volgt:

- “Het boekjaar van de Stichting valt samen met het kalenderjaar.
- Elk jaar zal het bestuur onder overlegging van een controleverklaring schriftelijk verslag uitbrengen aan de deelnemers van het in het afgelopen jaar gevoerde beheer.”

Door het bestuur zal een voorstel inzake de bestemming van het saldo van baten en lasten worden gepresenteerd.

Voorstel voor verdeling van het saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten wordt als volgt verdeeld:

	2012 EUR 1 mln	2011 EUR 1 mln
Mutatie bestemmingsfonds	4,0	-
Mutatie overige reserves	20,8	-16,2
Totaal	24,8	-16,2

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Forbo te Zaanstad is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2012.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een dekkingstekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van de artikelen 131 en 132 omdat er sprake is van een dekkingstekort.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Forbo is naar mijn mening slecht, vanwege een dekkingstekort.

Apeldoorn, 21 mei 2013

Drs. W. Eikelboom AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijk accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Forbo

Verklaring betreffende de enkelvoudige jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2012 van Stichting Pensioenfonds Forbo te Krommenie gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012, het kasstroomoverzicht en de enkelvoudige winst-en-verliesrekening per 31 december 2012 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur van de Stichting

Het bestuur van de Stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de enkelvoudige jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het Bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur van de Stichting is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de enkelvoudige jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de enkelvoudige jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de enkelvoudige jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de enkelvoudige jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de enkelvoudige jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de enkelvoudige jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het inrichten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de Stichting.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de Stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de enkelvoudige jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de enkelvoudige jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Forbo per 31 december 2012 en van het resultaat over 2012 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de enkelvoudige jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 21 mei 2013

KPMG Accountants N.V.

W. Teeuwissen RA